

УДК 327

Копйова Д.В.<sup>1</sup>, Арабаджиєв Д.Ю.<sup>2</sup>

<sup>1</sup> асп. кафедри ЗПН НУ «Запорізька політехніка»

<sup>2</sup> д-р. політ. наук, проф. НУ «Запорізька політехніка»

### **ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІНСТИТУТУ ПОЛІТИЧНОЇ ОПОЗИЦІЇ**

Опозиція є невід'ємним елементом демократичного суспільства, вона об'єктивно зумовлена неможливістю інститутів політичної системи реалізувати все розмаїття інтересів, властивих будь-якому

суспільству, тим більше суспільствам перехідного періоду. Досліджуючи поняття «опозиції» потрібно звернути увагу на різноманітність підходів до її розуміння. Інколи ототожнюють «опозицію» з «політичною опозицією». В перекладі з латинської «опозиція» означає протиставлення, протидію. В широкому значенні це протиставлення менш розповсюджених поглядів іншим, більш розповсюдженим або домінуючим, активна чи пасивна незгода.

Якщо етимологічний підхід розглядає опозицію як протиставлення однієї думки іншій, то інституційний ставить за мету пошук суб'єкта політичної опозиції. В рамках даного підходу при аналізі поняття «політична опозиція» можна виділити три аспекти в яких розглядається опозиція:

- 1) Політична опозиція ототожнюється з парламентською;
- 2) Політична опозиція включає діяльність організованих громадсько-політичних сил;
- 3) Політична опозиція охоплює діяльність лише політичних сил.

На думку українського дослідника В. Якушика, поняття опозиції також можна визначити як комплекс політичних сил (не лише інституціоналізованих, тобто добре структурованих та, як правило, легалізованих, а й аморфних), що протистоять силам, які контролюють політичну владу.

Отже, опозиція незалежно від свого суб'єкта, є необхідним і «корисним» явищем демократичної політичної системи. Але, загалом, розрізняють політичну опозицію як форму суспільного протесту та як інститут політичної системи. З огляду на це, варто відзначити про певні розбіжності в сутності цих двох тлумачень щодо опозиції. Українська дослідниця Т. Ткаченко зазначає, що політична опозиція як форма суспільного протесту обумовлює виникнення політичної опозиції як інституту політичної системи. Особливістю опозиції як форми суспільного протесту є те, що вона може існувати у недемократичних суспільствах також, проте у нелегальній, неінституціоналізованій формі. Інституціоналізована ж форма політичної опозиції здатна існувати лише за демократичної політичної системи. Опозиція як форма суспільного протесту – це протидія певному політичному режиму або конкретному політичному рішення, що супроводжується неорганізованою, деструктивною, без внесення альтернативних пропозицій, критикою владних інституцій та спонтанними, неорганізованими, нерегулярними виступами проти влади. Мета опозиції як форми суспільного протесту переважно зводиться до опротестування певного рішення, стану речей і, зазвичай, прихід до влади не є для неї самоціллю. Опозиція як форма суспільного протесту

може складатись із громадських організацій, об'єднань громадян, окремих осіб, політичних партій, блоків, засобів масової інформації. До основних причин формування політичної опозиції відносять: соціальне розшарування суспільства та соціальну нерівність, недосконалість виборчих систем, розчарування населення в ідеалах державного устрою тощо. В основу опозиції як явища покладена незгода з пригніченням, прагнення змінити своє становище, що властиво людській природі. Адже людина перебуває в постійних пошуках своїх нових можливостей, сенсу свого існування, і будь-яке ущемлення її інтересів призводить до спротиву щодо чинника чи обставин, що є джерелом обмежень. Прагнення до задоволення своїх інтересів, вдосконалення функціонування суспільства є постійними та не залежить від епохи.

В умовах становлення громадянського суспільства рано чи пізно починає формуватися відкрита опозиція до режиму, що звичайно ставить діючих політиків у скрутне становище. Проте, таж сама правляча еліта може обрати варіант розвитку подій, тобто в залежності від того, як вона вчинить з «новоспеченою» опозицією, буде визначатися стабільність політичної системи. Загалом, існує як мінімум три варіанти розвитку подій: перший – придушити опозицію; другий – ігнорувати опозицію; третій – співпрацювати з опозицією. Дивлячись на всі три варіанти, зрозуміло, що найбільш оптимальний варіант – це третій, так як він сприяє демократизації, розвитку конкуренції, що є основною характеристикою демократії.